

PERSPECTIVELE EVOLUȚIEI RELAȚIILOR DINTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN PERIOADA POST-IMPLEMENTARE A PLANULUI INDIVIDUAL DE ACȚIUNI REPUBLICA MOLDOVA- UNIUNEA EUROPEANĂ

Vasile Guțu, doctor, conferențiar,
Nicolai Afanas, lector universitar,
Institutul de Relații Internaționale din Moldova
Facultatea Relații Internaționale și Științe Politice

Finisarea perioadei de implementare a Planului de Acțiuni Uniunea Europeană - Republica Moldova (PAUEM) necesită un nou cadru politico-juridic în relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în perioada post-implementare a PAUEM. Autoritățile de la Chișinău își doresc un document-cadru cu structurile europene care ar reprezenta o etapă mai avansată decât ceea ce propun documentele deja semnate cu UE.

Vectorul nostru european a fost puternic influențat de apropierea geografică cu UE. Chiar de la început a apărut problema esenței acestui fenomen pentru țara noastră: fie că este o predefinire geopolitică, fie o dorință clară a politicii și societății noastre. În opinia noastră aceasta trebuie să fie o alegere de politică internă [1], ceea ce ar garanta includerea pleneră a RM în structurile comunitare într-o perioadă relativ scurtă. Transformarea RM ca vecin direct al UE începând cu 2007, prin integrarea României la UE, oferă posibilitățile aplicării în practică a prevederilor art. 49 din Tratatul de la Nisa precum și ale art. 237 al Tratatul de la Roma, în care este prevăzut că orice stat european poate deveni membru al UE [2] și, deci, RM are aceste șanse cel puțin teoretic, conformându-se la majoritatea cerințelor de ordin geografic și istorico-cultural. În același timp conștientizăm că acesta este un proces îndelungat și complex, dar care ar putea avea o finalitate pentru Moldova.

Pentru îmbunătățirea dialogului politic dintre UE și statele vecine a fost concepută Politica Europeană de Vecinătate (PEV), prin care se dorea crearea unui cerc de prieteni prin democratizarea lor și ca urmare a ridicării nivelului de prosperitate națională [3]. În același timp aceasta nu este o politică pentru state cu perspectivă de aderare la structurile europene ci, este mai degrabă crearea unei zone de influență europeană și excluderea posibilității apariției noilor linii de demarcare pe continentul european. Pentru perioada 2000-2006, UE a alocat în acest scop 8,4 miliarde euro prin programele MEDA, TACIS ș.a., iar Banca Europeană Pentru Investiții a oferit 2,5 milioane euro, ceea ce explică un interes sporit al europenilor pentru această zonă. Pentru perioada 2007-2015, se preconizează că UE va oferi asistență statelor participante în cadrul PEV în volum de circa 13,9 milioane euro[4].

Cercurile politice autohtone au avut păreri diferite în ceea ce privește includerea RM în cadrul PEV. Cei care susțineau includerea, aduc ca argument îmbunătățirea în orice caz a relațiilor moldo-europene. Însă participarea noastră în această politică europeană stopează în perspectivă scurtă și medie aderarea plenară la UE. Însăși conceptele PEV prevăd că aceasta este o politică europeană pentru statele care nu au perspective europene pe o perioadă scurtă și medie, RM fiind plasată la același nivel cu statele din Africa de Nord sau Caucazul de Sud. Diplomația moldovenească a hotărât să folosească această politică ca o punte de legătură pentru un cadru politico-juridic mai avansat cu UE. O bună activitate a RM în cadrul PEV ar însemna o mai bună prestație în cadrul PSESE și includerea RM în grupul statelor Balcanilor Occidentali, adică perspective de scurtă durată pe calea aderării la UE. Excluderea noastră din Pactul de Stabilizare și Asocierie din cauza unei imagini proaste în Occident ca stat est-european, la care s-au adăugat problemele interne ca: insecuritatea social-economică, separatismul, crima organizată, proliferarea armelor convenționale și instabilitatea politică, au zădărnicit planurile grandioase ale diplomației moldovenești. Autoritățile

moldovenești invocă lipsa de echitate, statele din regiunea Balcanică confruntându-se cu probleme similare, dar fiind facilitate de programe europene mai avansate, decât cele destinate pentru Moldova.

După cum și era prevăzut în cadrul PEV, instrumentul principal de realizare va fi Planul Individual de Acțiuni. RM a semnat cu UE în februarie 2005 acest plan, ceea ce reprezintă o oportunitate de a se apropia de UE la nivel economic, politic, social și cultural[5]. Însă PAUEM nu corespunde în linii mari dorinței noastre, deoarece nu prevedea aderarea RM la UE, dar totuși recunoaște aspirațiile europene ale RM. În plus, realizarea acelor reforme politice, economice, sociale ne vor permite pe viitor o integrare în structurile europene.

Implementarea s-a desfășurat neuniform. În domeniul politic s-au înregistrat progrese la capitolul cooperare cu CoE, colaborarea autorităților centrale cu societatea civilă și managementul frontierelor (datorită activității programului EUBAM la frontierele moldo-ucrainene). UE a fost atrasă în soluționarea conflictului transnistrean[6], ceea ce a permis instalarea unui echilibru de forțe între RM și Transnistria, prin aplicarea formatului de negocieri "5+2".

În perioada 2005-2008, au fost adoptate o serie de legi care erau prevăzute în planul de acțiuni, însă la capitolul implementare mai rămân mari lacune. Un progres s-a înregistrat în perioada pre-electorală, marile schimbări făcându-se pentru a atrage electoratul și nu din dorința transformării Moldovei în stat cu norme și standarde europene. Se pare că Moldova a adoptat tactica "pașilor mici", adică realizări puține, dar constante. Problema constă în faptul că această tactică necesită mult timp, iar mesajul nostru de politică externă devine neclar pentru partenerii externi. Totuși, în urma realizării PAUEM, RM a deveni un stat mai democrat și cu standarde în domeniu social-economic mai apropiate de cele europene. Relațiile politice și economice se vor aprofunda între părți, creîndu-se o interdependență, ceea ce oferă RM posibilitatea

obținerii statutului de stat candidat la UE[7] într-un viitorul nedeterminat.

UE se declară asupra realizării PAUEM ca fiind un proces nefinisat în totalitate mai ales datorită "domeniilor sensibile" pentru Moldova ca: respectarea drepturilor omului, libertatea presei, independența justiției, combaterea corupției și îmbunătățirea climatului de afaceri[8]. Din cauza neîndeplinirii/realizării PAUEM în aceste domenii RM nu a înregistrat progrese evidente în cadrul PEV, ceea ce a dus la aceea ca UE să nu-și schimbe esențial opinia despre RM, privind-o drept un stat vecin, dar fără perspectivă clară de integrare.

În martie 2007, UE a început negocierea cu Ucraina în privința semnării unui Acord de Asociere. După aceasta ar putea începe negocierile și cu Moldova. Faptul dat demonstrează reîntoarcerea la șablonul aplicat de UE la semnarea și implementarea TACIS și APC, ceea ce automat include statul nostru în același grup cu Ucraina și nu cu Balcanii de Vest, atât de dorit de diplomația moldovenească, adică este clară dependența evoluției dialogului UE-RM de nivelul relațiilor UE-Ucraina. Mai mult, aderarea noastră la structurile europene depinde în mare măsură de procesele ce se vor petrece în interiorul țării. Se cere înlăturarea barierelor și stereotipurilor politico-naționale[9], care mai există astăzi în Moldova prin gândirea dihotomică "noi-ei", unde: ei- nu sunt întotdeauna prieteni/parteneri. Ar trebui ca fiecare să-și aducă aportul personal la procesul de integrarea europeană, dar nu să urmărim principiul "aștept ceva, de undeva, cândva". Integrarea europeană este un obiectiv de politică internă care trebuie să se realizeze prin "europenizarea politicii interne", ceea ce ar fi un semnal pentru Bruxelles despre pregătirea noastră, adică demonstrarea de maturitate politică.

Participarea mai activă a RM în cadrul politicilor UE, pune sub semnul întrebării calitatea noastră de membru a CSI. Rusia este statul care exercită și în continuare cea mai mare influență asupra RM în plan politic, economic, social și cultural[10]. Confluența

zonelor de interes europene și rusești prin conceptele "vecinătății apropiate" și "cercului de prieteni", pune RM în situația de a deține complicatul statut de dublu vecin, atât al Rusiei, cât și al UE și imposibilitatea de a alege o direcție strategică în politica externă. În conformitate cu barometrul opiniei publice pentru luna aprilie a.c., mai mult de 70% din respondenți s-au declarat pentru aderarea RM la UE[11], în același timp doar 20% din respondenți consideră că parteneriatul strategic al Moldovei trebuie să fie cu UE și 52% cu Rusia, ceea ce demonstrează încă o dată nedeterminarea politică nu doar la nivelul elitelor politice, dar și al populației. Clasa politică în mare măsură realizează doleanțele electoratului nedeterminat în problemele de politică externă.

Populația așteaptă de la colaborarea atât cu Rusia, cât și cu UE o îmbunătățire a condițiilor de trai în Moldova. Dar nu trebuie să neglijăm interesul UE. Acceptarea unui nou membru, este extrem de problematică în cazul RM, chiar și în perspectivă medie. La moment poziția europenilor poate fi definită prin fraza: "obosit și ocupat"[12], adică obosit de valuri de extindere și noi state aderate cu multe probleme și ocupat cu instituționalizarea internă.

Analizând istoric, constatăm că valurile de extindere s-au produs la interval mare de timp și de obicei în grupuri. RM este o țară mică cu o economie care nu poate reprezenta riscuri pentru ceilalți membri ai organizației[13], ceea ce presupune că europenii nu ne vor stopa/complica calea spre UE.

RM are două variante de acțiune în raporturile sale cu UE. Prima ar fi finanțarea sporită din partea UE, lucru care a și fost folosit o perioadă foarte lungă de timp de autoritățile de la Chișinău. În acest caz există o serie de riscuri ca finanțarea de la UE să aibă o eficiență scăzută, ceea ce ar duce la un rezultat absolut invers decât cel scontat: ca extinderea fenomenului corupției, slăbirea structurilor instituționale, lipsa mecanismelor proprii de dezvoltare economică, statul fiind doar în așteptarea ajutorului din afară. Acesta ar duce la dispariția autonomiei RM față de UE și întărirea unor relații de dependență a statului nostru

față de actorii străini. În plus, ar duce la eliminarea posibilităților viitoarei atractivități pentru Transnistria, pentru care dezvoltarea durabilă a RM ar putea constitui un argument puternic de apropiere benevolă[14]. O a doua variantă este stabilirea scopului de integrare plenară a RM în structurile europene, prin intensificarea relațiilor dintre părți, pe principiul aprofundării colaborării. Această strategie poate fi numită "pro activă", prin preluarea și aplicarea acquis-ului comunitar și respectarea criteriilor de la Copenhaga, prin modernizarea internă a Moldovei și îmbunătățirea relațiilor bilaterale cu unele state membre UE. Un factor nu mai puțin important este intensificarea relațiilor comerciale cu UE unde s-au înregistrat unele progrese. De exemplu, Italia a devenit destinația principală a exportului moldovenesc în UE, dar aceasta se poate explica și prin fenomenul "Iohn"[15], adică folosirea RM ca o țară cu forță de muncă ieftină.

Pentru RM este important ca în viitor UE să-i acorde asistență în accelerarea reformelor prevăzute de PAUEM care nu au fost finalizate până în 2008, mai ales în asemenea domenii ca: combaterea corupției și crimei organizate transfrontaliere, care face vulnerabilă atât securitatea RM, cât și cea a UE. Rezolvarea acestor probleme ar transforma RM într-un furnizor de securitate și nu un consumator al acesteia[16], cum se întâmplă în prezent. Este important ca dialogul politic între părți să continue, iar o dată cu venirea la guvernare a unor noi formațiuni politice după martie 2009, direcția strategică de integrare europeană să nu-și piardă din amploare, sau să fie transferată pe planul doi.

Referințe bibliografice

1. Albu N., Influența procesului de globalizare asupra securității naționale a Republicii Moldova. Chișinău, 2007, pag. 114
2. Prohnițchi E., Prohnițchi V., Analiza perspectivelor de integrare ale Republicii Moldova în Uniunea Europeană//Republica Moldova și Integrarea Europeană. Cooperare în Pactul de Stabilitate, Chișinău, 2003, pag. 138

3. E.S. Cesare de Montis, Republica Moldova și UE: oportunități și cerințe în contextul Politicii Europene a Vecinătății // Materialele Conferinței Internaționale: "Vecinătatea NATO și UE: implicații politice privind securitatea Moldovei: aspirații europene", Chișinău, 2005, pag. 75
4. Ibidem, pag. 77
5. Ghidul integrării europene al Republicii Moldova, Chișinău, 2006, pag. 32
6. Cebotari S., Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste: interes și priorități, Chișinău, 2007, pag. 91
7. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova. Ghid. Chișinău, 2006, pag. 48
8. Realizarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008), Chișinău, 2008, pag. 172
9. Toderaș N., Eșecul integrării europene și "revirimentul" naționalismelor// Materialele Conferinței Internaționale: "Cooperarea regională și integrarea europeană în sud-estul Europei", Chișinău, 2006, pag. 164
10. Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova. Ghid. Chișinău, 2006, pag. 46
11. <http://www.ipp.md/barometrul.php?1=ro&id=32> (vizualizat la 7. 10. 2008)
12. Realizarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Moldova (februarie 2005 – ianuarie 2008), Chișinău, 2008, pag. 29
13. Popescu L., Optimizarea practicilor și politicilor Republicii Moldova de utilizare constructivă ale ofertelor asistenței ale UE, Chișinău, 2006, pag. 40
14. ibidem, pag. 31
15. Cărare V., Problemele Republicii Moldova din perspectiva extinderii Uniunii Europene//Materialele Conferinței Științifico-Practice: "Vectorul european al Republicii Moldova și realizare a Planului de Acțiuni", Chișinău, 2006, pag. 68
16. Popescu N., Republica Moldova în sistemul de securitate european//Republica Moldova și Integrarea Europeană. Cooperare în Pactul de Stabilitate, Chișinău, 2003, pag. 86